

KARBON TİCARETİ

“Pamuk eller cebe”

Elk. Müh. H. Avni Gündüz
havni.gunduz@emo.org.tr

Bültenimizde daha önce yayınlanan yazılar bağlamında yakın bir gelecekte (2012'den sonra) karbon vergilendirmeleri gündeme geleceğinden bu konu ile ilgili deyimlerin topluca verilmesi yararlı olacaktır. Böylece artık medyada da sık sık bahsedilen "... kadar karbon tutulacak" veya "...bu sayede kadar ağaç kesilmeyecek "benzerinden duyduklarımızın önümüzdeki yıllarda neyi kastedecekleri daha anlaşılır olacaktır. Aşağıda kitabından alınan önemli tanımlar bulunmaktadır.

Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Programı (European Emission Trading Scheme - EU ETS):

EU ETS, 1 Ocak 2005 tarihinde AB iklim politikasının Kyoto protokolüne olan bağlılığına bir esas teşkil etmesi amacıyla kurulmuştur. Program, yoğun enerji kullanan tesislerin atmosfere biraktığı emisyonları denetlemektedir.

2008-2012 arası dönemdeki emisyonların 2005 yılındaki seviyenin %6 altına indirilmesi için çalışılmaktadır. Bu seviye, 2020'ye gelindiğinde %21'e veya tatmin edici bir uluslararası iklim değişikliği anlaşması olması durumunda daha da yüksek bir seviyeye çıkartılacaktır.

Avrupa Birliği İzinleri (European Union Allowances)

EU ETS uyarınca kullanımda olan izinlerdir. Birimi, bir metrik ton karbon dioksit eşdeğerine denk gelmektedir.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC):

Uluslararası nitelikteki bu Belge, 1992 yılının haziran ayında Rio Dünya zirvesinde iklim değişikliğini ele almak üzere uygulamaya konulmuştur. Sözleşme tarafları insan kaynaklı emisyonlarını iklim sisteminin tehlikeden etkilenmesini engelleyecek seviyelerde tutmayı taahhüt etmektedir.

Karbon Finansmanı (Karbon Finance):

Sera gazı emisyonu azaltımını sağlayacak olan (veya sağlaması umulan) projelere bu türden sera gazı (veya karbon) emisyonu azaltımlarını satın

alma hakkı şeklinde sunulan kaynaklardır.

Karbon Dioksit Eşdeğeri (Carbon Dioxide Equivalent - CO₂e):

Altı çeşit sera gazının küresel ısınmaya sebep olabile potansiyellerini ölçmede kullanılan evrensel birimdir. Fosil yakıtlarının kullanılması, biokütle, arazi kullanımı değişiklikleri ve diğer endüstriyel süreçler sonucu doğal olarak ortaya çıkan bir gaz olan karbon dioksit diğer seragazlarının ölçümünde de referans olarak alınmaktadır.

Kyoto Mekanizmaları (Kyoto Mechanisms-KMs):

Kyoto Protokolü Ek.I Taraflarınca, emisyon ticareti (Mad.17) yoluyla taahhütlerini yerine getirebilmeleri için kullanılabilecek üç esneklik mekanizmasıdır. Bunlar: Ortak Uygulama (Joint Implementation) (JI, Mad. 6), Temiz Kalkınma Mekanizması (Clean Development Mechanism (CDM, Mad. 12) ve Tahsis Edilmiş Miktar Birimleri'nin (Assigned Amount Units-AAUs) ticaretidir.

Kyoto Protokolü:

1997 Aralık ayında Japonya'da düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konvansiyonu taraflarınca düzenlenen Üçüncü Konferans'ta kabul edilmiştir. Protokole imza atan gelişmiş ülkeler, 2008-2012 yılları arasında sera gazı (veya "karbon") emisyon oranlarını 1990'daki seviyenin ortalama yüzde 5.2' si kadar azaltacaklarını taahhüt etmişlerdir.

Ortak Uygulama (Joint Implementation-JI-):

Kyoto Protokolü 6. Maddesi uyarınca oluşturulmuş; UNFCCC ve Kyoto Protokolü Ek.I'de yer alan ülkelerin bir diğer gelişmiş ülkedeki net emisyonu azaltacak bir projeyi finanse etmesi durumunda "Emisyon Azaltım Birim"leri elde edebilecekleri mekanizma.

Proje Bazı Emisyon Azaltımları:

Jl veya CDM uyarınca gerçekleştirilen projelerle elde edilen emisyon azaltımlarıdır. (Kyoto Protokolünün 17. Maddesine göre "emisyon

ticareti" yapılmasının veya tahsis edilmiş miktar birimlerinin transfer edilmesinin tersine).

Sera Gazları (Greenhouse gases-GHG):

Bu gazlar, insan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve iklim değişikliğine ve küresel ısınmaya sebep olan gazlardır. Kyoto Protokolü Ek.A'da listelenen altı gaz şunlardır: Karbondioksit (CO₂), metan (CH₄), nitroz oksit (N₂O), hidroflora karbonlar (HFC-23), perfluorokarbonlar (PFC'ler) sülfürheksadioksit (SF₆).

Tahsis Edilmiş Miktar Birimleri -TMB (Assigned Amount Unit -AAU)

Ek I'de bulunan Taraflara, Kyoto (3. Madde) uyarınca bu protokolün (2008-12) uyduğu bağlılık süresi boyunca yayabilecekleri sera gazı miktarına denk gelen miktar kadar TMB çıkarılmaktadır. TMB'ler bir ton CO₂ eşdeğerine denktir.

Temiz Kalkınma Mekanizması (Clean Development Mechanism CDM)

Kyoto Protokolünün 12. Maddesini kapsayan mekanizmadır. Sanayileşmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelerdeki sera gazı emisyonu azaltma projelerini finanse etmelerine ve bunu gerçekleştirmek için kredi kullanmalarına izin veren mekanizma, gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesine yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır.

Ulusal Tahsisat Planları (National Allocation Plans)

Her bir üye devlet taraftan oluşturulan ve Avrupa Komisyonu tarafından gözden geçirilen dokümanlardır. Bu dokümanlar, EU ETS kapsamındaki kuruluşların listesini, bu kuruluşların net emisyon sınırlamalarını ve kullanabilecekleri CER ve ERU miktarlarının yanısıra yeni aday rezervinin boyutu ve çıkış yapan kuruluşların işlemleri ya da tahsis işlemi (bedelsiz tahsis ya da açık artırma) gibi diğer özellikleri kapsar.

Kaynakça: Dr. Rıza Kadılar'ın "KARBON, Fırsat mı? Tehdit mi? " isimli kitabından alınmıştır.